



Oppiaineiden poliittinen
perusta
(ja vähän filosofinenkin) 2/2

POM Johdanto

16.1.2025

Matti Rautiainen

Yhteisöllinen ja
yhteiskunnallinen
osaaminen

Opiskelija ymmärtää kasvatusta tai oppimisyhteisöt paikallisiin yhteisöihin ja niiden normeihin ja arvoihin kytkeytyvinä instituutioina, joihin vaikuttavat myös laajemmat yhteisölliset ja yhteiskunnalliset rakenteet ja reunaehdot. Hän kykenee tunnistamaan ja kriittisesti arvioimaan poliittisten, kulttuuristen, taloudellisten ja historiallisten tekijöiden vaikutuksia oppimiseen, oppilaisiin ja opetukseen sekä koulutuksen tasa-arvoisuuteen. Hänellä on taito tunnistaa ja kehittää kasvatusta ja kasvatusyhteisöjä koskevia arvoja ja käytänteitä.

Jos koulussa ei olisi
oppiaineita, mitä siellä olisi?



Hmmm...kai sitä voisi
suomeksikin
opiskella...

Koulu - aikansa peili



Tulevilla historiantunneilla käsitellään ennen kaikkea ihmisen historiaa. Tunneilla kerrotaan, miten muinaisajan ihmiset saivat jokapäiväisen ravintonsa vain valtavan kovalla työllä, miten ihmiset ennen pitkää oppivat käyttämään tulta ja tekemään esim. pyörän kaltaisia arvokkaita keksintöjä. Näiden lisäksi täytyy historiantunnilla pohtia, miten toiset tulivat rikkaiksi ja toiset köyhiksi, miten osa väestöstä teki raskaat työt toisten huvitellessa.

Historia etsii vastausta kysymykseen, keitä me olemme. Menneisyyden ihmisten valinnat ja teot vaikuttavat meihin monin eri tavoin. Sanotaan, että ymmärtämällä historiaa ymmärrämme itseämme. Tutkimme ja opiskelemme historiaa, jotta ymmärtäisimme sen, kuinka olemme tähän hetkeen tulleet. Toisaalta omat tekomme luovat suuntaviivoja tulevaisuudelle. – Se mitä nyt teemme, on tulevaisuudessa menneisyyttä. Emme ole vain historian sivusta seuraajia vaan myös sen tekijöitä.

Pohtikaa
pienessä
ryhmässä ja



jatkakaa seuraavaa
lausetta...



Nykykoulusta
poistetaan
oppiaine. Se on...



Mitä meillä oli ennen oppiaineita?

Miksi on olemassa oppiaineita?

Historia auttaa
ymmärtämään
(koulu)kulttuurimme
piirteitä ja pääsemään
syyn äärelle

Monimutkaisempi yhteisöllinen elämä ja työnjako luo tarpeen muodolliselle koulutukselle

- Syntyy koulutettu eliitti
- Syntyvät ”koulut”
- Koulusta tulee yhteiskunnallinen instituutio, joka ylläpitää ja vahvistaa vallassa olevien ideologiaa ja tavoitteita

Isoja
kulttuurisia
juonteita
koulumme ja
oppiaineiden
taustalla



- Antiikin käsitys ihmisestä ja tiedosta
- Kristillinen maailmankuva
- Valistuksen perintö
- Eurooppalaisuus
- Nationalismi (kansallisvaltioiden kehittyminen)
- Huom! Kansakulttuurit (itä – länsi)

Suomalaisen koulun syy

- Kiista koulun tarkoituksesta (Snellman vs. Cygnaeus) – intressien erot!
- Uno Cygnaeuksen periaatteet:
 - Perustaidot ja tiedot (sivistyksen alkujyvä)
 - Yhteiskuntaan kasvaminen (yhteiskuntakelpoisuus)
 - Oman lahjakkuuden ymmärtäminen ja sen kehittäminen (yksilöllisyys)

Kun
perussyy
katoaa,
jäävät
oppiaineet

...Oppiaineet = keino toteuttaa koulun syyrä...

- Eli ensin syy muotoutuu oppiaineeksi
 - Oppiaine puolestaan tarvitsee ammattitaitoisen opettajakunnan
 - Opettajakunta puolestaan tarvitsee opinahjon, jossa kouluttaudutaan opettajaksi (yliopisto, joka antaa oppiaineen oikeutukselle tieteellisen perustelun)
 - Oppiaineen opettajat puolestaan organisoituvat ammattiyhteisöksi (edunvalvontajärjestelmä)
- Sukupovien myötä syyn ymmärtäminen katoaa, mutta syntynyt järjestelmä ja ajattelutapa omaksutaan (→ sokeutuminen, toistetaan edellisen sukupoven toiminta kyseenalaistamattomasti (kuulantyyöntö, jokien opettelu))
- Meistä tulee sokeita syyllä ja kun koko yhteisö tulee sokeaksi, erilaisia näkemyksiä esittäneitä pidetään ”omituisina” tai pahimmillaan ”joukon pettureina”

Miten koulun ”filosofinen” perusta liittyy tähän kokonaisuuteen

Koulun käsitys ihmisestä ja yhteiskunnasta

Kansakoulun idea perustui näkemykselle koulun yhteiskunnallisesta kasvatustehtävästä

Peruskoulun synty 50 vuotta sitten muutti tilannetta...

Pohtikaa ensin yksin ja sitten ryhmässä:

Miten peruskoulu paransi teidän ihmisyyttänne?

Mikä muuttui?

- 1) Tavoitteita kohdistetaan oppimiseen
 - 2) Oppiminen nähdään laaja-alaisena ja korkeatasoisena, ei niinkään kansalaisen perustaitojen ja –asenteiden oppimisena
 - 3) Tavoitteet ilmaistaan täsmällisesti yksittäisen oppilaan oppimisena ja
 - 4) Oppimiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta tulee koulun toiminnan onnistumisen tärkein mittari.
- Näiden muutosten myötä koulu siirtyi vahvasti yksilökeskeiseen suuntaan.
 - Yksilöiden osaaminen puolestaan sidotaan tiukasti oppiaineiden osaamistavoitteisiin
 - Nykyinen koulu on tämän kehityksen jatkumoa

Nykykoulu elää kulttuurisessa jatkumossa ja pyrkii kehittämään sitä

- Yksilön ja yhteisön (demokratia, globaali konteksti) suhde
- Laaja-alaisten tavoitteiden suhde oppiainekohtaisiin tavoitteisiin
- Millaista kuvaa oppiaineet maailmasta välittävät?

Pohtikaa
pienessä
ryhmässä ja



jatkakaa seuraavaa
lausetta...



Nykykouluun
tuodaan uusi
oppiaine. Se on...

Luettavaa

Goodson, I. 2001. Opetussuunnitelman tekeminen. Esseitä opetussuunnitelman ja oppiaineen sosiaalisesta rakentumisesta. Suomentaja E. Moore. Joensuu: Joensuu University Press.

T. Kiilakoski, T. Tomperi & M. Vuorikoski (toim.). 2005. Kenen kasvatus? Kriittinen pedagogiikka ja toisinkasvatuksen mahdollisuus. Tampere: Vastapaino.

T. Nikkola, M. Rautiainen & P. Räihä (toim.) Toinen tapa käydä koulua. Kokemuksen, kielen ja tiedon suhde oppimisessa. Tampere: Vastapaino.

Simola, H. 1995. Paljon vartijat. Suomalainen kansanopettaja valtiollisessa kouludiskurssissa 1860-luvulta 1990-luvulle. Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 137.

Värri, V-M. 2018. Kasvatus ekokriisin aikakaudella. Tampere: Vastapaino.